

• FØROYA • SOCIAL-DEMOKRAT

FRÆLSI

JAVNAÐUR

BRÓÐURSKAPUR

Nr. 4.

Lýsingaprisur fyri petittreglu: 30 oyr. á forsiðuni, 20 oyr. á 3. og 4. síðu. Við stórrí lýsingum fæst avsláttur í prísinum.

Leygardag hin 26. januar 1935.

Kostar kr. 1,50 fjóðringsárið + Porto. Blaðið verður bilagt á posthúsinum, brævasvarstøðum og skrivstovuni. Telf. 143.

9. árg.

Spott og skaði fylgjast.

„Ikki nýtist Føroyingum at ganga biddaragöngd til danska stat — teir hava altíð døgurðamat og eitthvørt annað at taka til“, vildi J. Patursson halda á fundi í Klubbanum á Tvoroyri.

Tá ein hjartagóður Dani bar standin á Tvoroyri fram fyri okkara ríksdagsmenn og helt, at teir skuldu tikið sær av at fingið nakað av tí biliga kjøtinum, ið nú vegna ringan marknað verður brent til skósvertu og annað, til svøltandi fólk í Føroyum, hildu teir seg undan, fyri at ikki tann skomm skuldi frættast — enná „radio“ undirstrikaði bóndin — at í Føroyum var so stór trond og svongd, at fólk ið mátti keypa kjøt, ið var biligari enn hvalatvøst.

Slíkt mátti ikki henda, hildu „okkara“ menn har niðri, og teir tagdu tí hetta uppskot ið, meðan hitt svarta arbeiðsloysi og hin stongdi kreditturnu sendu neyðina í fátækra-mannaheimini undir kirkjuklökkanna kiman um frið og gleði og lukku her á foldum.

Tað var nú ikki nóg mikið at dylja henda biliga døgurðamat fyri teim svongu og fátæku, nei tað skuldi lóg gerast fyri at forða honum í heila taki at sleppa inn í landið, helt bóndin í Kirkjubø.

At arbeiðaralassin á Tvoroyri er illa staddur, kann ong-an undra, ið kennir til víður-skiftini har. Arbeiðararnir hava at kalla einki uttan arbeiði. Fåa teir einki arbeiði, má svongdin og neyðin sleppa inn um dynnar.

Og á Tvoroyri hevur ongantíð á ævini verið so sort við arbeiði sum í ár.

Ringt er at vera fátækur og tykkin. Føroyingurin er tykkin, tá ið talan er um at heita á annan, ikki at tala um kommununa. At vera á kommununi, at vera almussudýr — vit kenna tað øll, hvat ljóð hetta „útttrykk“ hevur í Føroyingsins oyrum. Tí gongur nógv á, áðrenn maður vendir sær at fáa hjálp frá tí almenna, frá kommununi — staturin veitir ónga hjálp; tað hava Føroyingar, Føroya lögtingsmenn, vísiliga skipa fyri sjálvir. Ja, so er hjartalagið, so er hugsan og hugur her á landi. Hver má sæta sær. Kann hann ikki tað, ja so hann um tað. Og so blunda okkara gævu menn, vilja ikki sýggja neyðina, svongdina, tá ið hon troðkar á, stillar seg fyri teir, rópar á teir — mommur og børn í svongd við sakforarna hamrinum yvir høvduin, mommur og børn í neyð!

Eg var á fundinum, ið J. Patursson helt á Tvoroyri fyri stuttum. Vitandi um, at sóknarstýrið á Tvoroyri hevði heitt á ríkisstýrið um hjálp til sjálv-hjálp — tað hevði millum annað biðið um at fáa forskot uppá tann væntaða pening til Fámjins-Oravíkar-Trongsivágs-vegin — gjørdist eg ógvuliga forvitin, tá ið J. P. segði, at

hann hevði tífíndi at siga frá hesari umsókn. Eg ivaðist ikki í, at hann fór at greiða frá, hvat megnarverk, hann hevði gjørt hesum máli viðvíkjandi — sum umboðsmaður fyri Føroyingar. Men hvussu snópin og illa við bleiv eg ikki, tá ið landstingsmaðurin í spoykskum orðum og tónalagi heldur enn ikki erpaði sær av, at teir — hann og Samuelson — ikki bert einki høvdu gjørt, men heldur høvdu spent bein fyri, at tað sındrið av hjálp, ið kundi veitt teim svøltandi og neyðstøddu í Froðbiar sókn, ikki bleiv veitt teim.

Føroyingar hava hildið tað verið skomm at gingið biddaragöngd, helt J. P. í Føroyum var ikki sum átti. Her hevði fólk ið altíð haft døgurðamat og eitthvørt annað at tikið til. Hann og fólkatingsmaðurin høvdu tí ikki vilja tikið undir við einum danskum manni frá „radio“, sum ein dagin, meðan teir sótu saman sum góðir Føroyingar, kom algoystur til teirra og segði, at neyð var á Tvoroyri, og at teir máttu taka sær um reiggj at fáa sent teim har nakað av mati. Í Danmark varð vegna marknaðarviðurskiptini har niðri — brent ein hópur av góðum kjoti. Hetta kjøt kundi fást fyri ein biligan pening — tað kostaði ikki so nógv sum hvalatvøst — og so kundi sendast saman við kjotinum nakrir kassar av margarin. Her legði J. P. spoyksliga til, at hann visti ikki, um kjotið var so rak, at tað mátti smyrjast við feittum!

„Vit gjørdi einki. Vit vistu

ikki, hvussu tað vildi bliva tikið upp á Tvoroyri. Ein kundi eisini vænta, at hesin radio-maður vildi skunda sær at út-varpa um allan heiminn, at kjøt var sent sum almussuhjálp til Føroyar, helt J. P. viðari. Og hann legði aftrat, at tað átti at verið hugsa um, um tað ikki skuldi verið sett stongil fyri allari innflyting av hesum Esbjergarkjotinum, ið gjørdi tað ómøguligt hjá tí føroyska land-brúkinum at sleppa av við einkálv.

Ahoyrararnir undraðust yvir, at ein so gamalur taktikari og politikari sum J. P. skuldi koma sær at standa og fortelja, hvussu hann hevði verið við til at forða fyri, at eitt svøltandi fólk skuldi hava høvi til at fáa biligan mat, og heinleidis vísa, at grundin til hesa hansara støðu var egið gagn at fremja. Her var talan um at hjálpa í neyð og ikki um, hvør vildi hann, sum hevur hjallin fullan av mati, kundi sleppa av við tað, ið hann ikki kundi komast út fyri sjálvur at eta. Eitt mátti tann æraði stórbóndi kunna sagt sær sjálvum, at allir verðs-ins stongslar kunnu ikki fáa eitt fátækt, svøltandi fólk til at geva krigsprisur fyri bóndans kálvar.

Ein fúl og hjartalays egininteressa! Talanina um skom, skal J. P. lata falla. Tað er eingin skomm at vera fátækur. Tað er eingin skomm at svølt, tá ein hevur biðið um og strevast fyri at fáa loyvi til at arbeiða fyri seg og síni, men einans fingið nei og aftur nei. Tað er eingin skomm at keypa biligt — hvi skuldu arbeiðararnir á Tvoroyri ikki fáa loyvi til sjálvir at keypa tað kjotið sum annars aðrir — peningamenn — ifylgju Paturssonar egna orð flyta inn fyri litið og lætt, men sum teir selja dyrt til arbeiðararnar, um hesir vilja fáa sær ein bita? Ja, hvi? Men tað er ein óbøtlig skomm fyri teir flokkar, sum hava stýrt og rátt her á landi, at hann sum av teirri kapitalistisku skipanini eru ríkin út í arbeiðs-loysi, svongd og vesaldóm, einans skal fáa tað til svar, tá ið hann sigur, at hann eigi einki til at metta síni børn og sína konu við: sæta sær sjálvum, vit vilja einki hava við teg at gera!

EITTT radiovarp um, at Føringar keypa kálvakjøt fyri 2-3 kr. tvipundið, ber Føroyingum hvørki heitur ella ærn.

Men eitt radiovarp um, at Føroya álitismenn lata konur og børn og armingar sínar sveita, tað ger Føroyum óbøtliga skomm og skaða í umdømi hjá mentaðum tjóðum.

Arbeiðsleysur arbeiðari.

Fundur í Havn um jarðareformin.

J. Patursson og Nyholm Deboss bjóða træðarmonnum í Suðurstreymoy til fundur.

„Her er stuttligt at liva í Føroyum, so sum Jóannes bóndi fer fram“. Fyri nokrum árum síðan, tá Havnar konnunna skuldi keypa Hornagard frá statinum, legði Jóannes Patursson allar árar út fyri at leggja gardin undir seg, ella ið hvussu er at fáa teir pengar, hann kostaði, til útgrevstur í Kirkjubø. Og ikki vóru tey brøvini fá og smá, ið fóru frá Kirkjubø til ministeriini um hetta mál, tó at logtingið hevði givið við-mæli silt til, at kommunan fekk gardin.

Nú kommunan royndi eftir Húsagarðsfestinum, legði hann seg aftur í buktina. Hesa ferð sendi hann eina adressu út til undirskrift millum Føroya bóndur. Tað æt seg at vera eitt prinsipp, ið verjast skuldi.

Og nú hevur J. P. aftur eina adressu í „sirkulasjóu“ í Føroyum — hann verður ein rættur adressumaður til síðst.

At J. P. hevur ligið eftir hesum báðum gørdunum, ella ið hvussu er roynt at hindrað Havnar kommunu at fingið teir, hevur nevnan verið fyri at gjørt træðarmonnum móguleikarnar til at fáa jorð til dyrkingar størri. Ein skuldi tí haft loyvi til at gjørt eitt sindur bilsin yvir, at hann nú hvassliga tekur til orða móti jarðareforminum eisini fyri at verja træðarmenn í Havnini móti hesi nýggju skipan.

Sunnudagin bjóðaði Jóannes Patursson saman við Nyholm Deboss, sum tó á tingi greiddi atkvøðu fyri einum parti av lógini við aðru víðgerð, træðarmonnum í Havn til fundar um jarðareformin. Ein skuldi trú, at, ið hvussu var, N. Deboss hevði okkurt gott at flutt fram um hesa nýggju lógina, men so var ikki. N. Deboss byrjaði fundin og J. Patursson var annar talarin, og tað er ótrúligt, hvussu nógv teir høvdu at útseta uppá jarðareformin og øll ley brek, teir hildu seg finna í honum. Tað er ikki ónógvt sagt, at teir ikki søgdu eitt einasta gott orð um hann. Sjálvt N. D. helt tað ikki vera ómakant vert at siga frá, hvi hann hevði verið fyri einstøkum portum av honum, og hvi hann ikki var tað longur.

Men, høvdu teir ikki væntað sær harða mótsøðu, so var hesin fundur stórt vónbrot fyri teir. Mótsøðan var so hørð og mótmælini móti teirra frágreiðingum so tyðilig og greið,

at teirra frágreiðingar vóru gjørdar heilt og aldeilis til einkis. Úr N. Deboss kvætt ikki meiri enn tað eina ferðina; men J. P. helt ímóti sum longest, tó vóru tær seinnu røður hansara ógvuliga ósakligar og persónligar, og tá avtornaði, var ógvuliga litið eftir av øllum tí, hann hevði drigið fram, sum hann kundi forsvara, og givið er tað, at innbjóðararnir vunnu litið við hesum fundi. Træðarmenn í Havn yvirbøvur eru nú greiðir yvir, at tað ikki er teirra interessur hesir menn rokja.

Tó at vit lata orðaskiftið á hesum fundi ganga ígjøgnum tvey bløð, so verður tað tó ovlangt til, at vit kunnu taka alt við; referatið er tí nærmast eitt úrdrag av fundarroðnum.

N. Deboss byrjaði fundin. Hann hevði nógv at finnst at jarðarmenskipanaruppskotinum. Hin reyði tráðurin, sum gekk ígjøgnum alt uppskotið, segði hann, var, at tey ymsu ministeriini skuldu avgera alt, so eitt ministerið so annað — tað tyktist heldur flokt. Síðani fanst talarin at, at uppskotið bert ásetti lívsfesti, meðan teir (saktans teir, ið vóru ímóti reforminum) vildu hava jorðina til keyps ella sum arvafesti. Treytirnar fyri at festa vóru harðar. Kravt varð, at maður skuldi bógva á trønni. Her talaði hann so um, hvussu tortort hetta vildi verða fyri menn t. d. í Havnini, sum áttu hús inni í býnum og sum, um teir vildu hava eina trøð, vóru noyðdir at flyta út á hana, og hvør hevði ráð til tað?

Grein 16 og 24 ásettu, at brúkið varð eftiransað og svurdarade 10. hvørt ár, — og tað var so ótrúliga nógv, sum maður kundi koyrast frá brúkinum fyri. Hevði hann ikki gildið leiguna til ásetta tíð, so kundi hann koyrast frá brúkinum við ein mánaða froyst. Hevur hann ikki rokt tað væl, so vekk við honum. Vóru húsini óbrædd, eitt torv-hald var farið niður frá, — so vóru treytirnar tær, at maðurin kundi missa tað heila. Hetta vóru harðar treytir. Grein 5 segði, at um maður breyt reglurnar, skuldi hann koyrast. Um hann ikki dyrkaði nóg mikið, so eisini vekk við honum.

Tá maður fekk eina trøð, skuldi hann fyrst gyrða seg inni. Av egnum royndum visti hann, at tað var dyrt, kostaði einar 5-600 kr. Hesin peningur skuldi betalast, áðrenn hann hevði ráð til at leggja heima og velja. Tað var bara stakmaður, ið hevði ráð til at gera sær grótgard, tað kostaði. Hetta høvdu mangir av teim, ið høvdu haft við hetta at gjørt, ikki gáað um. Nei, at koyrast frá brúkinum, tað skuldi